Ми з матір'ю готуємо обід.

Аж на город, у зелене гарбузиння заїхала наша кабиця. За тим гарбузинням, що густо сплелося і випинає вгору свої батоги, не видно було б і кабиці, якби не високий димар, справжня тобі корабельна труба — чорна, з жовтим ободком посередині.

Зараз на плиті кипить важезний казан, з-під кришки його сердито пухкає каша. Я підкидаю сухе бадилля, даю "пару в котлах", щоб дим шугав із труби з вогнем та іскрами.

Мати сидить поруч на стільчику, чистить картоплю, лушпиння довгою стружкою тече їй в подол. Вона думає щось про своє, не бачить, як старається її син, а то б насварилась: "Пригаси вогонь, бо хату спалиш!"

Тут у нас гарно: кругом буйна городина, вона обступила кабицю густим живоплотом, і мені аж на плечі звисають тугенькі гарбузики, стручки квасолі й гороху. Земля коло плитки утоптана, я її до блиску вичовгав штаньми. Чисто й затишно тут, і в душі співають півники:

Я моряк, красивый сам собою...

Кабиця у нас могутня, з цегли, обмазана білою глиною, а внизу підведена жовтою. Вона пашить жаром, а я підкладаю побільше стебел, вогонь гоготить, мій пароплав готовий уже відчалити, він шипить, розвертається і ріже носом .зелені хвилі:

Товарищ, мы едем далёко,

Подальше от этой земли.

Я стою на палубі, приклавши руку до безкозирки, і груди мої випинаються, і морський вітрюган шмагає в обличчя. Право руля! Повний вперед — по гарбузинню!

Обертаюсь і бачу: мати чистить картоплю, зігнулась над мискою, але губи у неї злегка тремтять і в очах сміхотливі блищики.

Я й забув, що поруч — старші.

Рука моя сама опускається, безкозирка зникла, як і не було її, а пароплав став ненаситною кабицею.

Присів я і знехотя взявся кочегарити.

Надворі тихо, безвітряно. Тільки згори, з південного степу, несе жарким чебрецевим духом. Степ підходить до самої хати, бо в нас загорожі нема, лиш од вулиці викопано канаву, щоб дощі не змивали город. Двір наш відкритий, і звідси видно на всі чотири сторони: толоку, а далі ріллю, а далі степ, а далі нічого не видно, самісіньке небо.

Це коли дивишся на дорогу, що побрела кудись через гору. А якщо глянути вниз, на левади?

Хата наша стоїть над балкою, за хатою крутий спуск до річки, і на косогорі чорніє густий дикуватий сад, зарослий бузиною, терном, агрусом...

О, та я й забув про вогонь!

Кочережкою притоптую попіл, щоки аж горять від жару. Я знов напихаю бадилля, і з димаря виростає голубе стовбурище диму. Товстий кручений стовбур тягнеться в небо, розправляє крилате гілля і, одірвавшись від землі, пливе над городом, над садом, кудись за річку. З димаря виростає нове дерево, за ним ще одне, і вже низка величезних

крилатих дерев мандрує над балкою. От, думаю, якби посадити там на горі... цілий ліс голубих осокорів (ніде немає таких!), а під лісом нехай було б справжнісіньке море... і мій пароплав.

Море... Я зітхнув (бо добре пече від плити), зітхнув за річкою; хай вона і жаб'яча, та похлюпатись можна. Скоса глянув на матір: пустить чи не пустить?

Мати сидить у біленькій хустині, такий дашок зробила на очі, щоб не сліпило сонце; на лице їй упала тінь, і мати ще строгіша від того, замислена, заклопотана. Мабуть, не зжалиться. Скаже: "Самого не пущу".

Аби ж Рекс був, мій собака. Ми б удвох пішли.

Нема Рекса. Убив його Глипа.

Якщо Глипа суне повз нашу хату, я хутенько — шасть! — присідаю за погребом або за кабицею. Бо той Глипа, як вам сказати... дідькуватий. Йде, чоботи в нього важкі, як ступи; він шкорб-шкорб — так і гребе ногами пилюку. Голову звісить, очі в землю, наче загубив п'ятака. А за плечима у нього двостволка.

Скажеш було: "Добридень, дядьку!" — не чує. Гукаєш:

"Добридень, дядьку!" — мовчить. Підбігаєш та: "Здрастуйте, щоб вам!.." Тоді, як вовк, поверне голову і: "Вшша!" (це в нього "ша!" чи "пшов!" — не знаю).

Вшикне разок на тебе, більше не захочеш здоровкатись.

Живе Глипа не так, як усі, а навпаки: вдень, коли люди роблять, він спить; вночі, коли люди сплять, він товчеться. Ходить, гупає чобітьми по селу. Каже, вночі я краще бачу.

І на полювання (а він мисливець) виходить тільки присмерком.

Такого завидющого мисливця, їй-бо, немає у світі. Коли полюють гуртом і хтось уб'є дичину, а він промахнеться, — Глипа свариться до ножів, божиться, готовий землю їсти, що це він пристрелив, він, ось і дріб його, з особливою міткою. Або ще таке: торохне з ходу по зайцю, а той як припустить навтікача, Глипа за ним; женеться скільки й духу, бачить — не догнати, жбурляє рукавицею, тоді знімає чобіт і чоботом, а тоді падає на ріллю і хрипить: "Вернись... все'дно пійму"...

Ось цей Глипа і вбив мого Рекса. Мовляв, напав собака на нього вночі. Бреше... Не такий був Рекс.

Рекс був добрий собака. До нього в будку ходили курчата, жило з ним криве гусеня, забігав сюди білий кролик. Налізе в будку малечі; Рекс ляже, витягне лапи, вуха по землі розстелить, зажмурить очі — блаженствує. Звірята обліплять його з усіх боків: кролик під пахву залізе і спить, як у гніздечку; гусеня до теплої шиї притулиться; курчата всядуться, де хто хоче: і на спині, і на лобі, а котресь — і на кінчик собачого носа. Рекс — як мертвий, вухом не здригне: хай собі гріються. Тільки розтулить око, ліве чи праве, сонно блимне: ну, як там, зручно всім? А ще він був учений собака. І любив смішити людей. Сиджу я під хатою, обнявши кудлатого Рекса, коли це виходить мати у двір, і якась вона заклопотана, ніби щось забула або загубила. З нею це часто буває: ходить, снує по хаті, шукає: "Де я поклала ніж?" — а ніж у неї в руках. І зараз видно: мати присмучена. Я ліктем тихенько штов-хитьнув Рекса й кажу йому, сумно проказую: "Рекс, ти знаєш, я від'їжджаю — далеко. Прощавай". Рекс тут же схоплюється на ноги, знімає з кілка мій картуз, несе його в зубах і — хоп! — одягає мені на голову. Я кажу: "Рекс, може, ти й почистиш мене на дорогу?" Рекс хвостом, як щіткою, обмахнув сміттячко з моїх штанів, лизнув мене в руку, в щоку і весело зиркнув у вічі: все — чистий як нова копійка. Тоді я кажу: "Рекс, а ти не знаєш, де мій автомат?" Рекс — він був рудий-рудющий, мов огонь — притьмом кидається в сіни і несе в зубах мою зброю, бузинову палицю.

Мати, хоч і зажурена ще, трошки всміхається і мовить:

"Вас хоч обох у цирк"...

І такого собаку убив Глипа.

Я згадую Рекса, згадую, як ми боролися з ним і грались у шпигунів, як під кущами в саду... Але стоп! На кабиці давно закипів борщ, димок поволеньки в'ється з труби, і вже не голубі дерева, а синюваті мітелки вогню схоплюються над димарем.

Мати каже: "Більше не топи, хай борщ домліває на жару".

Ну от, обід зварено.

І мене зварило. Голова — як чугунок. Щось у ній потріскує. Наче там, у голові, відлущується полуда.

— Мам, я піду на річку.

— Не треба... Куди ти сам?

— А я не сам. Я з Рексом піду.

— З яким Рексом? — мати глянула на мене, немовби сказала: "Схаменись. Що ти плетеш, хлопче?"

Я не плету. Я знаю, Рекса нема, ну та й що з того?..

Подивіться: на городі хитнулось гарбузове листя, хитнулося, зашаруділо, хтось нетерпляче борсається в гущині, лізе, пробирається сюди.

Рекс?!

Так, це він. З-під листя вискочив захеканий пес, трошки в реп'яхах, трошки в болоті, морда хитра й весела, аж блищить. Мабуть, щось та накоїв. Або вужа загнав під греблю, або Глипин чобіт затяг під ворота (той сушить свої ступаки на сонці, запах на все село).

Звісив Рекс язика, дивиться на мене — очі руді й бешкетні. То він підмовляє мене: гайда в степ... гайда на полювання. Але ж духота. Куди тобі в степ, кудлань, коли й так хлебчеш язиком повітря?

— Рекс, — підморгнув я, — краще ходімо на річку. Я встав. Звівся за мною й пес (а може, тінь піднялась), і ми тихо пройшли повз матір. Вона провела нас збентеженим поглядом. "Який Рекс? — означав її погляд. — Що ти вигадуєш, сину? Рекса нема, його вбив Глипа..." Хай сто раз убиває, а пес живий, для мене живий і все! Я не сам іду на річку, ми вдвох — бачите?

— Рекс, пішли, — сказав я до тіні, що лежала в моїх ногах, і тінь слухняно пішла за мною. За хатою гукнув:

— Ну, хто швидше! — і перший пустився городом.

Стежка гаряча, стежка суха, аж біла, і ноги виляскують по землі, і вітер пузирем надуває сорочку.

Я не обертаюсь, але знаю: пес — той не кинеться одразу наввипередки. Стане під хатою, вуха у нього сторч, хвіст — кренделем. Він готується до стрибка, очі горять бешкет-ством. "Біжи, хлопче, біжи, — написано на Рексовій морді, — я тебе попускаю".

І я стараюсь, біжу щодуху, аж пече мені в п'яти. Стежка в'ється городом, потім викрутас і — в сад. Як тільки я пірнаю в кущі, в зелений

присмерк, щось шурхає за спиною. Ось мелькнуло вогнисте віяло, завихрило в кущах. Рекс! Доганяє мене!

Ми летимо з кручі. Я розкинув руки і бачу тінь, що несеться рядом; то мій Рекс, мій нерозлучний собака. Рекс, піддай вогню, бо наступлю на хвіст!

Ми вже на лугу, ми сміємось од вітру, що лоскоче під пахвами. Підошвами чую: берег, м'якша земля, холодніша стежка, тягне луговою свіжістю; ще трохи — і річка.